

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут української мови НАН України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

ШУМЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЄПІСКОПА
КОНСТАНТИНА ПРЕСЛАВСЬКОГО

Матеріали

I Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія

Харків – Шумен
Харківське історико-філологічне товариство
11 травня 2021 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Інститут української мови НАН України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України**

**Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**Шуменський університет імені Єпископа
Константина Преславського**

**МАТЕРІАЛИ
I Міжнародної славістичної конференції,
присвяченої пам'яті
святих Кирила і Мефодія**

**Харків — Шумен
Харківське історико-філологічне товариство**

11 травня 2021 року

Матеріали I Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко.
Харків – Шумен : ХІФТ, 2021. 344 с.

Рекомендувала до друку вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 5 від 2 червня 2021 року)

ISBN 978-966-1630-51-1

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008.

Редакційна колегія:

Маленко О. О., докт. філол. наук, проф.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Корнієнко С. І., канд. філол. наук, доц., докторант; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Умрихін Л. В., канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Рецензенти:

Радчук О.В., докт. філол. наук, доцент, професор кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов; ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
Сюта Г. М., докт. філол. наук, ст. наук. співроб. відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики; Інститут української мови НАН України.

У «Матеріалах» уміщено доповіді українських, болгарських, молдовських мовознавців, літературознавців, істориків, педагогів-методистів, філософів, мистецтвознавців, які взяли участь у I Міжнародній славістичній конференції, присвяченій пам'яті святих Кирила й Мефодія, що відбулася в Харкові 11 травня 2011 року. Питання наукового обговорення висвітлюють основні напрями сучасних досліджень у філології, історії, дидактиці, філософії освіти.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, учителів.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61168

© Автори доповідей, 2021
© Дизайн Т. Лисиченко, 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	11
ПРЕДГОВОР.....	13

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКОВОГО ВИВЧЕННЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Бибик Світлана, Коць Тетяна

МОВА АКАФІСТА СВЯТИМ РІВНОАПОСТОЛЬНИМ КИРИЛУ І МЕФОДІЮ, НАСТАВНИКАМ СЛОВ'ЯНСЬКИМ	15
---	----

Богданова Ірина

ЛІНГВАЛЬНІ Й ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНІ ОЗНАКИ ДИСКУРСУ РЯТУВАЛЬНИКІВ	22
--	----

Бріцин Віктор

НОВАТОРСТВО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА Й ОЛЕКСАНДРА ПУШКІНА В МОДАЛЬНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО ТЕКСТУ.....	27
---	----

Гаравалова Илияна

ЕДНА СЪЩЕСТВЕНА ПРИЧИНА ЗА ПРИЧИСЛЯВАНЕТО НА РЕЧАНСКИЯ ГОВОР КЪМ КРАЙНИТЕ СЕВЕРОЗАПАДНИ БЪЛГАРСКИ ДИАЛЕКТИ	35
--	----

Георгиева Светлана

АКАДЕМИК АЛЕКСАНДЪР ТЕОДОРОВ-БАЛАН — СЪЗДАТЕЛЯТ НА ЕЗИКОВОКУЛТУРНАТА ТРАДИЦИЯ В БЪЛГАРИЯ	41
---	----

Голобородько Костянтин

ДО ПИТАНЬ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СЛОВ'ЯНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ (НА МАТЕРІАЛІ МОВИ УКРАЇНСЬКОГО ПІВДНЯ)	49
--	----

Горголюк Ніна

ДО ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ МОДАЛЬНОСТІ:
ПРЕЗУМПТИВНІ ПИТАЛЬНІ ВИСЛОВЛЕННЯ 54

Горенко Вікторія

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ПАРАДИГМИ «УКРАЇНА — СВІТ»
У МОВОМИСЛЕННІ ІВАНА ПЕРЕПЕЛЯКА 60

Григор'єва Ольга

ПОРУШЕННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ НОРМ
НА ТЛІ УСНОГО ПОВУТОВОГО ДИСКУРСУ 67

Ільченко Ірина

ВІДАНТРОПОНІМНІ ТОПОНІМИ
ТЮРКСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ 72

Казимилова Ірина

ДІАХРОНІЙНИЙ КОРПУС ЛІНГВІСТИЧНИХ ТЕКСТІВ:
ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ 78

Кисла Наталія

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ
ЗІ ЗНАЧЕННЯМ ПІДСТАВИ (ПІДГРУНТЯ) 83

Князь Тетяна

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ 88

Колосова Ольга

ДАВНЯ СЛОВ'ЯНСЬКА СИМВОЛІКА В НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕННЯХ ОЛЕКСАНДРА ПОТЕБНІ 93

Корнієнко Світлана

СТАРΟΣЛАВЯНСЬКІ ЗАЕМКИ В УКРАЇНСЬКІЙ
КНИЖОВЕН ЕЗИК ОТ ХІХ ВЕК В СЕМАНТИЧЕН АСПЕКТ 97

Котева Маргарита

ТИПОВЕ ВТОРИЧНА НОМИНАЦІЯ, ОСЪЩЕСТВЕНА
ЧРЕЗ МЕТАФОРА, ПРИ НАЗВАННЯТА ОТ КУЛИНАРНАТА
ЛЕКСИКАВ БЪЛГАРСКИТЕ ДИАЛЕКТИ 104

Кравець Лариса

УКРАЇНСЬКА МОВА: ДВІ ФОРМИ БУТТЯ 111

Лептуга Олена

ОЦІННА ЛЕКСИКА ЯК ВИЯВ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ»
(НА МАТЕРІАЛАХ ХАРКІВСЬКИХ ЗМІ) 118

Маленко Олена

ВЕРБАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ: ЕТНОМЕНТАЛЬНИЙ ВИМІР
МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ 121

Мартакова Анна

СТИЛІСТИЧНИЙ РЕСУРС МОВИ В МОДЕЛЮВАННІ
ІГРОВИХ ПОЕТИЧНИХ КОНТЕКСТІВ 127

Марцин Світлана

СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ БЕЗСПОЛУЧНИКОВОГО ТИПУ
В ДІАЛЕКТНОМУ МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ 131

Пачева Валентина

Пачев Сергій

ОСОБЛИВОСТІ КОНСОНАНТИЗМУ ГОВІРКИ
С. БЕРЕСТОВОГО ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ 138

Переяслов Віталій

Ткач Ольга

UKRAINIAN WORLDVIEW AS A KEY
TO THE CONSTRUCTION OF SOCIOCOMMUNICATIVE
CONNECTIONS WITH HIM (ON THE MATERIAL
OF THE POEM «HETMANIVNA» BY V. MYSIK) 143

Петрова Озель Лілія

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ БОЛГАРСЬКОЇ
КУЛЬТУРИ В УКРАЇНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ
(ЗА РОМАНОМ ВОЛОДИМИРА МАЛИКА
«ТАЄМНИЙ ПОСОЛ») 148

Піддубна Вікторія

ЛЕКСИЧНІ ПОЛОНІЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ:
ХРОНОЛОГІЧНИЙ І СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТИ 154

Полозова Олена

ПРОЯВИ ЯКІСНОЇ АСИМЕТРІЇ НА РІВНІ
СКЛАДНОСУРЯДНИХ РОЗДІЛОВИХ РЕЧЕНЬ 159

Поповський Анатолій

СЛОВ'ЯНСЬКІ ПРОСВІТНІ ТРАДИЦІЇ У ФОРМУВАННІ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ
НА ПІВДНІ В ХІХ–ХХІ ст. 164

Руденко Світлана

НОМІНАЦІЇ ХЛІБНИХ ОЗДОБ ЯК ВИЯВ
МОВНОЇ МЕРОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ
ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНОМУ ДИСКУРСІ 173

Рябокінь Наталія

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ
АНГЛОМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 181

Скоробогатова Елена

ГЛАГОЛЬНЫЕ И НАРЕЧНЫЕ БИНОМЫ
В РУССКОЙ И УКРАИНСКОЙ ПОЭЗИИ:
К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ 187

Соприкіна Вікторія

УТИНАННЯ ЯК СПОСІБ ПСЕВДОНІМОТВОРЕННЯ 192

Телсжкіна Олеся

СЛОВНИК СТИЛІСТИЧНИХ ПОВТОРІВ:
ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД 197

Умрихіна Любов

БАЖАЛЬНІ КОНСТРУКЦІЇ ІЗ ЧАСТКАМИ *ХАЙ*, *НЕХАЙ*
У ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНОМУ ВІЯВІ 204

Ушева Катерина

ВАРИАНТЕН ЯТОВ ИЗГОВОР С ПОВЕЧЕ
ОТ ЕДНА ГЛАСНА ФОНЕМА В ДИАЛЕКТИТЕ ОТ ЮЖНАТА
ПОЛОВИНА НА ЯТОВИЯ ИЗОГЛОСЕН ПОЯС 211

Фурат Олена

ВЕРБАЛЬНИЙ ОБРАЗ ЧОРНОБИЛЯ
В СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОМУ
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ 217

**СЛОВ'ЯНСЬКІ ЛІТЕРАТУРИ У СВІТОВОМУ
КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ.
ІСТОРІЯ СЛОВ'ЯНСЬКИХ НАРОДІВ**

Василенко Яна

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО В ДЗЕРКАЛАХ
РОМАНТИЧНИХ ЛІТЕРАТУР СЛОВ'ЯНЩИНИ 223

Георгиева Милена

БЪЛГАРСКИТЕ РЕВОЛЮЦИОНЕРИ —
ВЪЗПИТАНИЦИ НА ЮЖНОСЛАВЯНСКИЯ ПАНСИОН
В ГРАД НИКОЛАЕВ 231

Козлова Алла

ОСОБЕННОСТИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ МУЗЫКАЛЬНОЙ
ТЕМЫ В ПОЭЗИИ ЭЛЬДАРА РЯЗАНОВА 240

Муслієнко Олена

НАЦІОНАЛЬНІ ВЕРСІЇ АБСУРДУ: ЙОРДАН РАДИЧКОВ 246

Налбантова Елена

СЪВРЕМЕННА БЪЛГАРСКА БЕСАРАБСКА ПРОЗА.
ДИМИТЪР КАРАУЛАН КАТО ХУМОРИСТ 255

Нестеренко Наталя

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ РОМАН
У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ 260

Промська Альона

НІЩЕАНСЬКИЙ ДИСКУРС У РОМАНАХ
В. ВИННИЧЕНКА Й СТ. ПШИБИШЕВСЬКОГО 267

Рацева Елена

КНИГА, КОЯТО ПРЕДСТАВЛЯ НОВ ДЯЛ
В ІСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА 273

Румянцева-Лахтіна Оксана

ГІПЕРТЕКСТУЛЬНІСТЬ ЯК ДИСКУРСИВНИЙ ВИМІР
РОМАНІВ М. ПАВИЧА ТА СІМЕЙНОЇ САГИ
«МУЗЕЙ ПОКИНУТИХ СЕКРЕТІВ» О. ЗАБУЖКО 281

Стоянов Светлозар

КЪМ ТОПОГРАФИЯТА НА СРЕДНОВЕКОВНАТА
БЪЛГАРСКА СТОЛИЦА ПРЕСЛАВ 289

Цанов Страшимир

ОСЛЕПЯВАНЕТО НА САМУИЛОВИТЕ ВОЙНИЦИ
ПРЕЗ 1014 ГОДИНА — ЮРИДИЧЕСКИ КОНТЕКСТ
НА ТРАГИЧНОТО ІСТОРИЧЕСКО СЪБИТИЕ 298

Цочева Надежда

ПОЕТИКА НА МИТОЛОГИЧНОТО
В «КОРЕНИТЕ» НА ВАСИЛ ПОПОВ 304

ОСВІТА. ДИДАКТИКА. КУЛЬТУРА

Варич Наталія

ТРИГЕРИ РОДИЛЬНИХ ОБРЯДІВ 313

Голобородько Євдокія

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МОВ
У БІЛІНГВАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ 317

Заркова Полина

ПРАГОВИ РАВНИЦА НА ВЛАДЕЕНЕ
НА ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ 323

Миланова Евеліна

КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ХХІ ВЕК
И ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК 327

Садох Олена

ОСВІТНІ ОКЛЮМЕНЦІЇ 332

Слепцова Олена

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ
НА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
ХАРКІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ 337

6. Попова М. Типология на терминологичната номинация. София, 1990.
7. Речник на българския език. Т. 1–15. София, 1977–2015 (продължаващо издание). URL: <http://ibl.bas.bg/rbe/>

Котєва Маргарита

ВИДИ ВТОРИННИХ НОМІНАЦІЙ, ЗДІЙСНЕНИХ
ЧЕРЕЗ МЕТАФОРУ, У НАЗВАХ КУЛІНАРНОЇ ЛЕКСИКИ
В БОЛГАРСЬКИХ ДІАЛЕКТАХ

У доповіді представлено назви кулінарної лексики в болгарських діалектах із вторинною лексичною номінацією, реалізованою за допомогою метафори. Вторинні номінації класифікуються за групами залежно від первинних назв, з яких вони утворені (фітоніми, зооніми, антропоніми, назви предметів, тощо). Вивчення цих назв допомагає з'ясувати деякі питання, пов'язані з багатозначністю та омонімією термінів.

УКРАЇНСЬКА МОВА: ДВІ ФОРМИ БУТТЯ

Кравець Лариса

*доктор філологічних наук, професор,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
kravets.larysa@kmf.org.ua*

Традиційно, коли говоримо про форму існування мови, то маємо на увазі усну й писемну. Проте не тільки в усній, а й писемній формі українська мова має не єдиний вияв.

За тривалий час розвитку української писемності робилися численні спроби винайти систему письма, яка б

найточніше передавала всі особливості звучання української мови. Намагалися пристосувати для цього різну графіку. Писемна традиція української мови, появу якої пов'язують із зародженням книжності та заснуванням шкіл у Києві після офіційного прийняття християнства, формувалася на графіці, яку називають кирилицею на честь солунських просвітителів Кирила і Мефодія. Нинішній графічний образ української мови складався поступово, упродовж тривалого часу і не є кирилицею у чистому вигляді.

Зміна систем письма та його типів свідчить про пошуки оптимального способу передавання мови на письмі, а також пристосування графіки до потреб суспільства. Процес формування української графіки ускладнювали бездержавний статус українців, суспільно-політичні обставини, у яких перебував народ, розділений кількома державами, а також різновекторні наукові концепції, що викликали гарячі дискусії. Результатом праці багатьох поколінь учених, митців, редакторів, видавців над формуванням графіки української мови є не тільки сучасна система письма, яка загалом точно передає особливості звучання української мови, а й збережена тисячолітня культурна традиція української писемності, розвиток якої засвідчує багата літературна спадщина. Це надбання є культурно-історичною основою нашого народу, його духовно-ідентифікаційним осердям, чинником, що визначає походження та самобутність українців.

Нагадаємо, що брати-священники Кирило і Мефодій, попри переслідування й тиск з боку німецьких місіонерів, зацікавлених у латинізації слов'ян, проповідували християнство слов'янською мовою. Вони були першими перекладачами богослужбових книг на слов'янську мову. Як наголошує В. Німчук: «Більшість сучасних фахівців вважають, що Кирило близько 863 року скомпонував

глаголицю, яку в давнину іменували кириловицею (кириловицею). Проте, оскільки глаголицю було забуто, старовинну назву перенесено на іншу слов'янську графіку» [Німчук 2000: с. 233]. Справжній автор кирилиці, за словами вченого, невідомий: «Є кілька гіпотез про її творця: Кирило, Мефодій, пресвітер Костянтин, болгарський цар Симеон тощо. Найімовірніше, що кирилицю склав наприкінці IX – на початку X ст. учень Кирила Климент Охридський...» [там само].

Кирилиця впродовж X – XVIII ст. зазнавала істотних змін. За спостереженнями Г. Півторака, із самого початку застосування кирилиці на Русі «відбувався інтенсивний процес пристосування слов'янської писемності до звукового ладу давньоруської вимови» [Півторак 2000: с. 21]. Уже наприкінці XI ст. у церковному й світському (зокрема діловому) письменстві сформувався східнослов'янський орфографічний узус, який відбивав особливості живомовної звукової системи [Німчук 2004, с. 5]. Як доводять дослідники, найдавнішою точно датованою кириличною пам'яткою є Остромирове Євангеліє 1056–1057 рр. [Німчук 2000, с. 234].

Розвиток української графіки й орфографії пов'язаний з іменами М. Смотрицького (увів літеру *ѣ*, 1619 р.), О. Павловського (звук *і* української мови незалежно від походження передавав літерою *і*; зберіг старовинний спосіб позначення аффрикат — *ѣж* і *ѣз*, 1818 р.), М. Лучкая (вилучив твердий знак з алфавіту, 1830 р.), альманахом «Русалка Дністрова» (позначення м'якості приголосних перед *е* та його йотації буквою *є*, використання літери *и* для передачі специфічно українського голосного), діяльністю П. Куліша (запропонував правописну систему, що дістала назву «кулішівка»), П. Житецького і К. Михальчука (стали вживати літеру *і* у нинішній функції — позначення йотованого), М. Драгоманова (відомий орфографічною

системою, яку названо «драгоманівка»), Є. Желехівського (увів апостроф у новоукраїнську орфографію), Б. Грінченка, мовної комісії, що працювала під егідою Наукового товариства імені Т. Шевченка, та багатьох інших українських учених.

За українською кириличною системою письма — тисячолітня історія наполегливої подвижницької праці професіоналів. За довгий час функціонування абетки на кириличній основі проблема писемного відтворення української мови, зокрема використання іншої графіки, окрім чинної, здавалося, мала зникнути сама собою. Проте вона не тільки не зникає, а постає з новою гостротою в кризові періоди розвитку українського суспільства. Нині сприяє загостренню цієї проблеми також розвиток інформаційних технологій.

В умовах сьогодення питання графічного образу української мови знову й знову викликає гарячі дискусії. Окремі медіа розміщують відповідну інформацію на своїх сторінках в інтернеті, про що свідчить аналіз контенту «Zbruc», «І», «Радіо «Свобода», «ВВС» та ін. В інтернет-просторі існують також ресурси, на яких зосереджені історичні та сучасні матеріали на цю тему. Наприклад, медіапроект «Na chasi» презентує Маніфест української латинки, в якому запропоновано варіант адаптованої латинки О. Федорова, пояснено причини необхідності переходу на латиницю, подано відповіді на ключові питання (фінансові витрати, історія, прецеденти).

Проект «Latynka», який стартував у 2015 р., пропонує документи, що торкаються історії питання української латинки, статті дискусійного характеру, транслітеровані тексти українських і зарубіжних письменників. Загалом більшість ресурсів, які висвітлюють цю тему, водночас і толерують її. Серед прихильників цієї ідеї — відомі митці, вчені, громадські діячі (Ю. Андрухович, І. Чорновол, Я. Грицак, О. Черногуз та ін.). Нагадаємо, що

і в 20–30-х рр. ХХ ст., коли в СРСР проходила кампанія латинізації, серед прихильників запровадження латинки для запису української мови було багато інтелектуалів. На Все-українській правописній конференції 1927 р. в Харкові мовознавці М. Йогансен, Б. Ткаченко та М. Наконечний виступили з пропозицією прийняти латинку як частину правопису. Їх підтримували В. Ганцов, М. Сулима, В. Сімович, Є. Тимченко та ін. Проте, як відомо, ця пропозиція не була прийнята.

Із сказаного випливає, що питання використання латинської системи письма для відтворення української мови не сьогочасне. Перші записи української мови латинкою зроблені польськими авторами в ХVІІ ст., а першу стандартизовану абетку для української мови, відому як «абцадло» (*від польського abecadlo — абетка*), уклав на основі польського письма в 1834 р. Й. Лозинський. Над цим питанням на початку ХІХ ст. працювали також австрійський і словенський мовознавець Ф. Міклошич, німецький вчений А. Л. Шлецер, словенський мовознавець Є. Копітар та ін. Проект Й. Лозинського хоч і схвалили окремі польські й українські діячі, проте він не набув широкого визнання. Несхвально відгукнулися про нього М. Шашкевич, Й. Левицький, Д. Зубрицький.

Подібна доля спіткала й інший проект української латинки, заснований на чеському правописі з кількома польськими літерами, автором якого був чеський учений Й. Їречек. Українська інтелігенція, за словами В. Сімовича, побачила в застосуванні латинської азбуки велику небезпеку для українців Галичини [Сімович 2005: с. 79]. Цю реформу сприйняли як «атентат» на народну святиню, на азбуку [там само]. Офіційна спроба австрійської влади запровадити латинське письмо за чеським зразком для української мови в Галичині здобула назву «велика

азбучна заверюха» (В. Сімович), «азбучна тяганина» (Ом. Огоновський), «азбучна війна» (І. Франко).

Крім названих, помітним є проєкт латинки для запису української мови А. Коломийця, опублікований 1946 р. в першому номері емігрантського журналу «Керма», що вийшов у Зальцбурзі. У розлогій статті «Проблема української латинки» автор зосереджується на правописних питаннях, вказуючи на недосконалість українського правопису та вбачаючи «корінь зла» в сучасному українському алфавіті. Латинізація української мови, на думку А. Коломийця, розв'язує ці питання.

В. Сімович, аналізуючи різні варіанти української латинки, виокремлює декілька основ: 1) чисто слов'янська; 2) комбінація кирилиці й латиниці слов'ян; 3) комбінація слов'янської і неслов'янської, власне, романської системи; 4) інші комбінації з новими знаками» [Сімович 2005: с. 179]. На початку ХХІ ст. кількість варіантів української латинки зростає. Серед них і створений Термінологічною комісією з природничих наук Київського університету, і не менш відомий проєкт І. Лучука, а також спрощений варіант гаєвиці — варіант латинської абетки, розроблений хорватським лінгвістом Л. Гаєм на основі чеського правопису.

Прихильники латинізації української мови висувають вельми переконливі аргументи, а саме: українська мова стане зрозумілішою сусідам, її легше буде вивчати, зникне хаос у транслітерації, туристам стане простіше читати вивіски та меню, наблизить до Європи та віддалить від Росії та ін.

Та чи вирішить усі названі й не названі проблеми запровадження латинського письма в Україні? Чи не стане це ще одним вододілом для українського суспільства, лінією розколу? Чи не станемо ми спільнотою без роду і племені, відмовившись власне від понад тисячолітньої

правописної традиції? Ці питання непрості, але нам доведеться на них відповідати.

Література

1. Вакуленко М. Українська латиниця: проблеми вживання державної мови в міжнародному спілкуванні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*. Випуск Х. Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. С. 10–19.
2. Мойсеєнко В. Про одну спробу латинізації українського письма. *Незалежний культурологічний часопис „І”*. 1997. Вип. 9.
3. Німчук В. В. Кирилиця. *Енциклопедія «Українська мова»*. Київ, 2000. С. 233–235.
4. Німчук В. В. Передне слово. *Історія українського правопису: XVI–XX століття*. Київ, 2004. С. 5 – 26.
5. Півторак Г. П. Алфавіт. *Енциклопедія «Українська мова»*. Київ, 2000. С. 19–21.
6. Русанівський В. М. Історія української літературної мови : [підручник]. К. : АртЕк, 2001.
7. Сімович В. Йосеф Їречек і українська мова. *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 1: Мовознавство. Чернівці, 2005. С. 73–121.
8. Сімович В. Система української латиниці. *Сімович В. Праці у двох томах*. Т. 1: Мовознавство. Чернівці, 2005. С. 179–180.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ

**I Міжнародної славистичної конференції,
присвяченої пам'яті
СВЯТИХ КИРИЛА І МЕФОДІЯ**

(11 травня 2021 року)

Українською, болгарською, російською, англійською мовами.

Доповіді представлені в авторській редакції.

Автори несуть відповідальність за стиль і дотримання
вимог академічної доброчесності.

Відповідальний за випуск (заг. редакція):

д. ф. н., проф. О. О. Маленко

Редактор-коректор: к. ф. н., доц. Л. В. Умрихіна

Редактор-перекладач з болгарської:

к. ф. н., доц. С. І. Корнієнко

Дизайн обкладинки, макет: к. ф. н. Т. Ю. Лисиченко

ISBN: Харківське історико-філологічне товариство

Підписано до друку 02.06.2021. Формат 60x90/16.

Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 11,6.

Наклад 100 примірників.

Друк: Видавництво МОНОГРАФ

ФОП Іванченко І.С.

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135

телефон: +38 (050/093) 40-243-50

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
ДК № 4388 від 15.08.2012.

www.monograf.com.ua